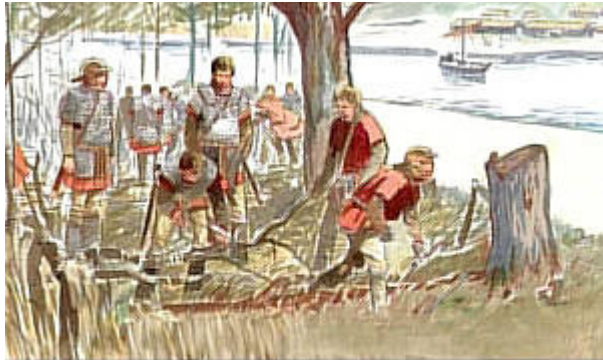

Nijmegen oudste stad van Nederland

De discussie is al oud: welke plaats mag zich de oudste stad van Nederland noemen? Nijmegen heeft zich de titel toegeëigend, want hier stichtten al voor de jaartelling de Bataven zich. Op de plaats van het latere Valkhof bouwden zij hun Oppidum Batavorum.

OPPIDVM BATAVORVM

Resten van de vroegste bewoning

In het landschap vinden we niet veel terug van deze vroegste periode van de Nijmeegse geschiedenis, maar gelukkig heeft Museum Het Valkhof een bijzondere collectie archeologische vondsten die een licht werpen op het leven van toen.

Wapens, sieraden, munten, resten van voertuigen en een godenpilaar zijn het tastbare bewijs van met name de Romeinse periode. Het waren de

Romeinen die de Bataven aanvankelijk verdreven om ze later te helpen hun woonplaats opnieuw op te bouwen. Tot aan de tweede eeuw na Christus bepaalden Bataven en Romeinen het Nijmeegse straatbeeld dat nog vele soorten bewoners zou kennen in de daarop volgende perioden.

Meer over de geschiedenis van Noviomagus vind je op de gelijknamige website.

Van Belvédère tot Mariënburgkapel

Wie monumenten wil zien uit de rijke geschiedenis van het eeuwenoude Nijmegen, kan kiezen voor een van de vele rondwandelingen die zijn uitgezet door de Stichting Noviomagus: een groep Nijmegenaren die er, uit liefde voor hun stad, alles aan doet om ook anderen te laten genieten van 'het Nijmeegse'.

De rondleiding met de titel 'Traditioneel centrum' voert je vanaf de Belvédère, ooit een van de verdedigingstorens en nu exclusief restaurant, naar de Paltzkapel en het Besiendershuis van waaruit ooit belasting werd geheven. Bij de veertiende-eeuwse Sint-Antonispoort aan de Waalkade, waar ook een culinaire verwenplaats te vinden is, kun je lezen hoe Maarten Schenk in de zestiende eeuw op gruwelijke wijze aan zijn einde kwam.

Niet ver van dit gruwelverhaal kun je uitrusten op een van de vele banken van het Kronenburgerpark waar een vijftiende-eeuwse verdedigingstoren, de Kruittoren geheten, nog steeds de wacht houdt en uitkijkt over het groen. Vanuit dit park zie je ook het puntje van de Sint-Stevenstoren een andere bezienswaardigheid die uiteraard in de route is opgenomen. Vele gedaanten kende deze kerk in de vele eeuwen dat er aan gewerkt is. Nu in de 21e eeuw heeft dit godshuis weer het zeventiende-eeuwse uiterlijk.

Ook de naburige panden werden in de zeventiende eeuw gebouwd. Het Waaggebouw bijvoorbeeld dat ooit functioneerde als stadswaag en vleeshal, maar ook woonhuis en militaire hoofdwatch. Het lijkt aan de horeca van Nijmegen voorbehouden om juist de historische plaatsen om te toveren tot eetgelegenheid want ook in de Waag is momenteel een restaurant gevestigd.

De wandeling gaat vervolgens langs het veertiende eeuwse stadhuis, de hypermoderne Mariekenstraat (zelf niet historisch maar het gegeven wel, daarover later meer) om te

eindigen bij het Arsenaal waar ooit het archief was en de vijftiende-eeuwse Mariëburgkapel die ooit deel uitmaakte van een kloostercomplex. Momenteel is deze kapel is opgenomen in het culturele centrum van de waalstad. De kleurrijke verlichting van 's avonds slaat een brug tussen de oude kapel en het moderne plein met zijn cultuurpaleizen.

Wie dus denkt dat Nijmegen vooral een door de oorlog gehavende stad is, moet maar eens een van de rondwandelingen printen en zich laten meevoeren langs al deze historische hoogtepunten die weliswaar verspreid liggen maar meer dan de moeite waard zijn.

Wereldberoemde kunstenaar: Joris Ivens

Veel mensen zullen bij de naam Joris Ivens meteen denken aan Nijmegen. De filmmaker Ivens is onlosmakelijk met de stad verbonden. Het Joris Ivensplein houdt de herinnering levend.

Bij de gebroeders Van Limburg wordt de link met Nijmegen minder snel gelegd. Dat heeft misschien te maken met hun achternaam. Toch stond de wieg van de drie wereldberoemde broers in de stad langs de Waal. Slechts een kleine gedenksteen in de gevel naast het gemeentehuis herinnert daaraan.

De gebroeders Van Limburg werkten met zijn drieën jarenlang aan de vele miniaturen voor de getijdenboeken *Belles Heures* en *Très Riches Heures du Duc de Berry*; 's werelds bekendste getijdenboeken. Meestal was het zo dat men miniaturen plaatste bij verhalen (zoals in het Oude en Nieuwe testament), maar hier werden de verhalen juist geschreven om als onderschriften te dienen bij de prachtige afbeeldingen. De rollen waren dus omgedraaid.

Bijna iedereen kent wel een kalender of agenda met daarop de bijzondere gekleurde kunstwerken van de gebroeders Van Limburg broers. Die prachtige kleuren zijn vooral te danken aan de kostbare grondstoffen die ter beschikking werden gesteld. Lapis lazuli en andere edele gesteenten werden vermalen tot zuivere kleurstoffen die ook nu na vele eeuwen nog glanzen. Het behoud van de kleur is deels ook te danken of te wijten, het is maar hoe je het ziet, aan het feit dat kunstwerken maar heel af en toe worden getoond aan het publiek.

De 'Belles Heures' zijn in het Metropolitan Museum of Art in New York te zien. Zo nu en dan wordt er een pagina omgeslagen. Het andere getijdenboek, dat het hoogtepunt uit de vijftiende-eeuwse schilderkunst heet te zijn, is opgeborgen in het Institut de France in Parijs. Niemand mag het bewonderen, het wordt bewaard voor de eeuwigheid...

Mocht je thuis toch het werk van de gebroeders Van Limburg willen bewonderen, dan kan dat. De beroemde historicus Johan Huizinga gebruikte voor zijn boek *Herfstij der Middeleeuwen* met name kunstwerken van de gebroeders Van Limburg.

Mariken van Nieumeghen

Een andere bekende Nijmeegse is Mariken. Nee, haar wieg stond hier niet, maar ze is wel sterk met de Waalstad verbonden. Het vijftiende-eeuwse mirakelstuk speelde zich in Nijmegen af en dus is de splinternieuwe winkelstraat naar haar genoemd en staat ze zelf fier op het plein voor de Waag. Ook haar belager Moenen is in het Nijmeegse straatbeeld te vinden. In de Stikke Hezelstraat zit hij gehurkt, zijn rug demonstratief naar de kerk toegekeerd.

Het jonge meisje Mariken wordt door haar oom, een priester, naar Nijmegen gezonden om inkoop te doen. Bij het vertrek geeft hij haar de raad mee om, mocht het te laat worden, onderdak voor de nacht te vragen bij haar in Nijmegen wonende tante. Als Mariken dit inderdaad gedwongen is te doen, wijst de tante haar op grove wijze de deur. In haar wanhoop is Mariken geneigd hulp te aanvaarden van iedereen: 'God of die duvel het is mi alleens'. Het is de duivel die dit aanbod dankbaar aanvaardt en in gestalte van de eenogige moenen verschijnt.

Mariken laat zich verleiden en tezamen gaan ze naar Den Bosch en Antwerpen waar zij een zeer zondig leven leidt en menigeen in het verderf stort. Na zes jaren wil Emmeken (deze naam heeft hij haar gegeven) naar Nijmegen om haar familie te bezoeken en Moenen stemt in. In Nijmegen is het kermis en Mariken ziet na de processie een wagenspel waarin wordt getoond hoe de zondige mens op voorspraak van Maria vergiffenis krijgt bij God.

Mariken komt tot inkeer en Moenen, die haar als verloren beschouwt, probeert haar te vermoorden. Mariken overleeft zijn aanval en trekt met haar oom naar Rome om de paus vergiffenis voor haar zonden te vragen. Deze sluit dan drie ringen om haar hals en armen. Pas als deze vanzelf af zullen vallen zal dit een teken van God zijn dat haar zonden vergeven zijn. Mariken trekt naar een klooster in Maastricht en doet zo vurig boete voor haar zonden dat dit wonder inderdaad geschiedt.

Na haar dood, zo gaat het verhaal, wordt Mariken in Maastricht begraven, de drie ringen sieren haar graf. In Nijmegen is zij te zien als een jong onschuldig kind dat boodschappen voor haar oom doet. Zich nog van geen kwaad bewust...